

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över slutbetänkandet Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61)

(Ju2018/04023/A)

Inledning

Tillgång till uppgifter från hemliga tvångsmedel kan vara av stor betydelse för en effektiv brottsbekämpning i samhället. En tydlig och transparent reglering kring användandet av sådana tvångsmedel är av central betydelse för rättssäkerheten. Tingsrätten ställer sig därför positiv till förslagen som ämnar att förtydliga regleringen och även i viss mån kodifiera det som sedan tidigare framgått av de brottsbekämpande myndigheternas interna riktlinjer.

Tingsrätten tillstyrker förslagen med nedan kommentarer i för tingsrätten relevanta delar.

Personkrets (7.1.4)

Tingsrätten ställer sig positiv till förslaget att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation endast ska få avse meddelanden vilka den som åtgärden riktas mot deltar i. Syftet med förslaget är som tingsrätten uppfattat det främst att snäva in och precisera den personkrets som kan komma att drabbas av integritetskränkningar genom hemliga tvångsmedel. Av utredningens författningskommentar anges att samtal även får avlyssnas då någon av meddelandets parter kommunicerar som ombud för den misstänkte. Mot bakgrund av syftena bakom förslaget bör det enligt tingsrätten noga övervägas om den föreslagna lagtexten även kan innefatta ovannämnda ombudssituation, i syfte att uppfylla kraven på precision och förutsebarhet.

Ytterligare vad gäller den språkliga utformningen av föreslagen lagtext konstaterar tingsrätten att formuleringen ”*Om det under avlyssningen kommer fram att den misstänkte inte deltar i meddelandet, ska avlyssningen omedelbart avbrytas*” inte täcker in den situation då materialet granskas först i efterhand. Lagtexten borde därför lämpligen formuleras så att en granskning omedelbart ska avbrytas även när det upp-dagas att den misstänkte inte deltar. Detta görs förslagsvis med tillägget ”*Om det under avlyssningen kommer fram att den misstänkte inte deltar i meddelandet, ska avlyssningen eller granskningen omedelbart avbrytas*”

Domstolsprövningen (7.2.2)

Tingsrätten delar utredarens bedömning under angiven rubrik. Tingsrätten efterfrågar dock, även om det möjligen ligger utanför utredarens uppdrag, en diskussion om hur domstolen bör förhålla sig till jävsbestämmelser vid en rättegång i ett mål där det – efter tillstånd från samma domstol – förekommit hemliga tvångsmedel. Frågeställningen måste anses vara av stor relevans för den enskildes rätt till en rättvis rättegång.

Tingsrätten instämmer vidare i utredarens beskrivning av att det, när det gäller frågor om hemliga tvångsmedel överlag, finns behov av vägledande överrättsavgöranden.

Överskottsinformation (7.3.3)

Tingsrätten tillstyrker förslaget om ändring av regleringen angående i vilken omfattning överskottsinformation ska få användas. Förslaget medför enligt tingsrätten en mer förutsebar och klar reglering jämfört med tidigare.

Tingsrätten vill emellertid framhålla, vilket Anne Ramberg även framfört i det särskilda yttrandet, att det inte kan uteslutas att användandet av hemliga tvångsmedel kan komma att öka till följd av den föreslagna ändringen. Det finns enligt tingsrätten en inte försumbar viss risk att antalet ansökning ökar, att de hemliga tvångsmedlens varaktighet förlängs och att till exempel avlyssning av enskilda samtal fortgår längre än nödvändigt. Oavsett nämnda risk, tillstyrker tingsrätten förslaget utifrån de övriga skäl som framförts i betänkandet.

För tingsrättens vidkommande borde den föreslagna ändringen ha påverkan på den proportionalitetsbedömning som det åligger rätten att göra i samband med tillståndsgivandet av det hemliga tvångsmedlet. Rätten har vid nämnda bedömning att bland annat beakta och, genom villkor, minimera onödiga integritetsinskränkningar. Tingsrätten saknar emellertid en mer utförlig diskussion kring vilken påverkan förändringen av regleringen om överskottsinformation ska medföra i nämnda sammanhang.

När det gäller den språkliga utformningen av lagtexten bedömer tingsrätten att varken formuleringen ”*Om det inte finns hinder enligt andra bestämmelser*”, eller den tillhörande författningskommentaren, ger något klart svar på vilka bestämmelser som skulle kunna utgöra hinder för användandet av överskottsinformation. Möjligen kan det övervägas om lagtexten bör förtydligas i detta avseendet.

Insyn (7.7.1)

Frågan om insyn i tvångsmedelsärendet hos domstol har varit föremål för åtskilliga diskussioner. Tingsrätten instämmer i utredarens bedömning att det inte finns något tydligt svar på vem som ska anses vara part, och därmed har rätt till insyn, i förevarande ärenden. Tingsrätten anser, i linje med vad som framfördes av insynsutredningen redan år 2010, att det finns ett praktiskt behov av en klarläggande reglering i frågan. Tingsrätten bedömer vidare att frågan om partsinsyn kan komma att bli ännu mer aktuell för det fall att regleringen om överskottsinformation ändras, vilket skulle kunna få till följd att ytterligare personer kan tänkas att ha rätt till insyn i förhållande till den ursprungliga tvångsåtgärden. Vidare kan det bli allt mer aktuellt att uppgifter från tvångsmedelshanteringen begärs ut

till följd av utredarens förslag om den misstänkte fortsättningsvis ska få ta del av en förteckning över förundersökningens sidomaterial. Tingsrättens uppfattning är att ovissheten orsakar problem för domstolarnas arbete, varför det efterfrågas ett ställningstagande i frågan om vilka som kan anses ha rätt till insyn i tvångsmedelsärendet hos domstol.

I handläggningen av ärendet har deltagit lagmannen Johan Kvart, chefsrådmannen Niclas Johannisson och rådmannen Lisa Leverström. Föredragande har varit tingsfiskalen Sarah Alberius.

Johan Kvart

Sarah Alberius